

نشریه مهندسی سازه و ساخت (علمی – یژوهشی)

www.jsce.ir

تحلیل عددی تغییر شکل تیرهای نورد شده در معرض صافکاری حرارتی

بهنام شهرابی^۱، سید جلال همتی^{۲*}

-1دانشجوی کارشناسی ارشد مهندسی مکانیک، دانشکده فنی مهندسی، دانشگاه هرمزگان، بندرعباس، ایران -1ستادیار، دانشکده فنی مهندسی، دانشگاه هرمزگان، بندرعباس، ایران

چکیدہ

ترمیم سازههای فولادی به روش صاف کاری حرارتی قدمت طولانی دارد اما مطالعاتی در این زمینه در داخل کشور گزارش نشده است. ماهیت فیزیکی این فرآیند، حرارتی- مکانیکی است و اکثر مطالعات صورت گرفته نیز شامل بررسی تجربی اعوجاجها و تغییر شکلهای مکانیکی سازهها و ترمیم به کمک ابزارهای تسریع کننده مانند جکهای هیدرولیک بوده است. در این تحقیق، به تحلیل حرارتی و سازهای این فرآیند روی یک تیر فولادی با مقطع I- شکل بدون اعمال بار خارجی پرداخته شد. مشعل اکسی استیلن به عنوان منبع حرارت، مد نظر بوده و از مدل شار حرارت نرمال گوسی برای مدل سازی شار حرارت ورودی از شعله به تیر استفاده شد. تحلیل انتقال حرارت گذای سه معذان دوران پلاستیک در تیر بررسی شدند. همچنین نقش متغیرهای موثری مانند شرایط تکیه گاهی، سرعت مشعل در این میزان دوران پلاستیک در تیر بررسی شدند. همچنین نقش متغیرهای موثری مانند شرایط تکیهگاهی، سرعت مشعل در نواحی مختلف گرمایش، ابعاد منطقه گرمکاری و مسیر حرکت مشعل روی بال فوقانی تیر مورد مطالعه قرار گرفتند. نتایج شبیه سازیهای عددی انجام گرفته در مقایسه با دادههای تجربی موجود، همخوانی کیفی معقولی داشتند و به واسطه عدم اعمال نیروی خارجی سه مختلف در مزان در میزان تغییر شکل نهایی تیر تبیین گردید.

	الملك لليكي فلك فارى حرارتي ليزا فحنيل حرارتي – شارقاني فاوران پلاستيك، خونكايش متنتي و تواري، خرمكيش شعنةاي.						
	شناسه دیجیتال:					سابقه مقاله:	
doi:	10.22065/jsce.2018.108868.1411	چاپ	انتشار آنلاين	پذيرش	بازنگری	دريافت	
	https://10.22065/jsce.2018.108868.1411	۱۳۹۸/۱۰/۱	1891/08/18	1891/08/189	1898/•1/88	١٣٩۶/١٠/٠٧	
	سيد جلال همتى					*نويس	
	hemmati@hormozgan.ac.ir				پست الكترونيكي:		

كادات كالدم فماف كالمرجرات تتبايا حرابت وسلاماه بدميان بلاست كير تكرمات مثلات منعاني تكرمات شماماه

Numerical Analysis of Rolled Beam Deformations Subjected to Heat Straightening

Behnam Shahrabi¹, Seyed Jalal Hemmati^{2*}

1-MSc student, dept. of Mechanical Engineering, University of Hormozgan, Bandar Abbas, Iran **2-** *Assistant professor, dept. of Mechanical Engineering, University of Hormozgan, Bandar Abbas, Iran*

ABSTRACT

Restoration of the steel structures by heat straightening process has a long history, but national studies in this field have not been reported yet. The physical nature of this process is thermo mechanical, and the most of conducted studies have included the empirical investigation of angular distortions and mechanical deformations of structures and the restoration with the help of accelerators such as hydraulic jacks. In the present study, the numerical heat transfer and structural analysis of the process were carried out on an I-shaped cross section steel beam without application of external load. Oxy acetylene torch was considered as the heat source, and the Gaussian normal distribution model was used to model the input heat flux from flame to the beam surface. Three dimensional transient heat transfer and thermo elastic plastic deformations were analysed by finite element method in ANSYSTM software, and the results of thermo elastic plastic deformations were evaluated based on the amount of plastic rotation in the beam. Also role of the effective parameters such as supporting conditions, torch speed in different heating zones, heating dimensions and the path of torch movement on upper wing of the beam were studied. The results of numerical simulations carried out were in reasonable agreement with existing empirical data and showed the contribution of thermal deformation in the final deformations of the beam due to the non-application of external force.

All rights reserved to Iranian Society of Structural Engineering.

doi: 10.22065/jsce.2018.108868.1411

*Corresponding author: Seyed Jalal Hemmati Email address: hemmati@hormozgan.ac.ir

ARTICLE INFO

Receive Date: 28 December 2017 Revise Date: 15 April 2018 Accept Date: 17 May 2018

Keywords:

Heat straightening process, Thermal-structural analysis, Plastic rotation, Vee and strip heating, Flame heating

۱– مقدمه

اعضای سازههای فولادی به دلایل مختلفی دچار آسیب میشوند. اضافه بار، ضربه اشیاء، اعوجاجهای کنترل نشده در حین ساخت، جا به جایی وسایل نقلیه، زلزله و حرارت، از جمله عوامل ایجاد انواع آسیبها میباشند. در شکل ۱ چهار الگوی معمول این آسیبها معرفی شدهاند [۱].

شكلا : انواع متداول الگوهاى آسيب تيرها [1]. (الف) الگوى قوى (S)، (ب) الگوى ضعيف (W)، (ج) الگوى پيچشى (T)، (د) آسيب L جان، (ه) آسيب L بال.

آسیب سازههای فولادی با صافکاری مکانیکی قابل ترمیم است. در روش مکانیکی سرد، از نیروهای خارجی در دمای محیط برای صافکاری استفاده میشود در حالی که در صافکاری مکانیکی گرم، فولاد تا درجه حرارت بالایی (اغلب بیش از 2°۹۲۷) گرم شده و سپس به وسیله نیروهای خارجی صاف می گردد. هر دوی این روشها در بر گیرنده کرنش سختیای میباشند که منجر به کاهش شکل پذیری و افزایش تردی خواهد شد. صافکاری حرارتی^۱، یک فرآیند حرارتی- مکانیکی است که در آن حرارت کنترل شدهای را در الگوهای خاص در نواحیای که سازه دچار تغییر شکل پلاستیک شده است متناوباً بکار برده و چرخههای گرمایش و خنککاری را کنترل میکنند[۲]. چند الگوی گرمایش رایج در شکل ۲ نشان داده شدهاند. بیشینه دمای گرمایش به ۲۵۰۶ و تنشهای بالابرنده^۲ به ۵۰٪ تنش تسلیم در دمای اتاق محدود میشوند [۳]. این روش، نزدیک به نیم قرن است که به دلیل پتانسیل بالای آن در رفع خمش و تغییر شکل سازههای فولادی

آونت و همکاران [۳] آسیبها را به دو گروه کلی و موضعی تقسیم کردند: آسیب کلی، تغییر شکلهای خمشی و پیچشی مقطع و آسیب موضعی، کرنش پلاستیک متمرکز در نواحیای هم چون نقاط ضربه. این محققان روشی برای ترمیم آسیبهای موضعی ارائه دادند. برای ارزیابی روشهای صافکاری، طبق شکل۳ برآمدگیهایی را در جان تیر فولادی ایجاد کرده و با استفاده از الگوهای حلقوی، شعاعی و مثلثی^۳ ستارهای ترمیم کردند.

آونت و و موکایی[۴] به طبقهبندی آسیبها و الگوهای گرمایش، بحث کنترل درجه حرارت و نیز نیروهای بازدارنده پرداختند. به اعتقاد ایشان، ترمیم عضوهای آسیب دیدهی فولادی نیازمند ترکیبی از الگوهای گرمایشی مثلثی، نواری، خطی یا نقطهای است.

شکل۲ : الگوهای گرمایشی، (الف) مثلثی، (ب) نواری، (ج) حلقوی خطی و (د) مثلثی ستارهای [۳].

نشریه علمی - پژوهشی مهندسی سازه و ساخت، دوره 6، شماره 4، سال ۱۳۹۸، صفحه ۵۴ تا ۵۴

¹ Heat Straightening

² Jacking Stresses

³ Vee Heating

شکل ۳ : نواحی خمیدگی معکوس بر آمدگی [۳].

آونت و همکاران [۵] خواص مکانیکی تیرهای بال پهن صافکاری شده را مطالعه کردند. افزایش قابل توجهی در تنش تسلیم و استحکام کششی در نزدیکی رأس مثلث ملاحظه شد. تنش تسلیم در سایر نقاط حداکثر تا ۲۱٪ افزایش داشت. لذا، رأس مثلث حساس ترین منطقه است. مدول الاستیسیته برای عضوهای تحت یک یا دو چرخه آسیب/ترمیم به طور میانگین ۸ الی ۲۳٪ کمتر میشد. آسیب با ماکزیمم کرنشهایی تا ۱۰۰ برابر کرنش تسلیم، ترمیم شد و خواص مواد در این حالت با خواص عضوهای آسیب دیده با کرنشهای بسیار کوچکتر مقایسه گردید. نتایج نشان داد مقدار آسیب، اثر ناچیزی روی خواص فولاد ترمیم یافته داشته و با افزایش تعداد چرخههای آسیب/ترمیم تغییر خواص مشهودتر خواهد بود.

شارما [۶] به بررسی عددی و تجربی آسیب موضعی یک تیر بال پهن با سطح مقطع I-شکل پرداخت. برای تحلیل تجربی آسیب موضعی بال، با یک بار نقطهای، نزدیک لبهٔ آزاد آسیبی ایجاد شد. نتایج نشان داد: ۱) جا به جایی با نسبت بالابرنده، رابطهی مستقیم و با نسبت کرنش، رابطهی معکوس دارد؛ ۲) ترمیم ماده با مقدار آسیب زیاد، با خواص مواد ارتباط داشته و ممکن است منجر به خطای شکست شود؛ ۳) سطح نیروی بالابرنده به طور نسبی اثر ناچیزی بر روی خواص مواد دارد.

کوالکوسکی و وارما [۷] اثرات چرخههای متعدد آسیب/ترمیم را بر خواص مواد و چقرمگی شکست به طور تجربی مطالعه کردند. محلهای گرمایش مثلثی در طول تیر مطابق شکل۴ تعیین گردید. رفتار نیرو- جا به جایی غیرالاستیک تیر با استفاده از مدلهای ساده بررسی شد. نتایج ارزیابیهای تجربی و تست مواد نشان داد: ۱) چرخههای متعدد آسیب/ترمیم (سه چرخه) تأثیر قابل توجهی بر مدول الاستیک، تنش نهایی و سختی سطح ندارد و ۲) افزایش تنش تسلیم در نمونههای تحت کرنشهای کوچکتر آسیب، بزرگتر است.

شکل۴: محلهای گرمایش مثلثی [۷].

فونگ و همکاران [۸] به طور عددی و بر اساس تنش پسماند، کرنش پلاستیک و جا به جایی ، مقایسهای بین نتایج تحلیلهای شبه استاتیکی و دینامیکی برای اعضای تغییر شکل یافتهی مشابه، انجام دادند. تحلیل، محدود به ضربههایی بود که جا به جایی جان بزرگتر از ۸ میلیمتر بود.

آونت و همکاران [۹] به مطالعه تنشهای پسماند در اعضای فولادی ترمیم شده پرداختند. این محققان، به دلایل نادیده گرفته شدن تنشهای پسماند در طراحی اشاره کردند. نتایج ایشان نشان داد که اکثر متغیرهای گرمایش مثلثی تأثیرکمی روی تنشهای پسماند دارند. بر اسای مطالعات پیشین، در صافکاری حرارتی، کنترل دما و اعمال قیود و بارها اهمیت زیادی دارند. از آنجائی که دمای بیش از حد ممکن است باعث آسیب دیدگی سطح و یا افزایش شکنندگی شود توجه به عوامل مؤثر بر میدان درجه حرارت مانند نوع مشعل و اندازه روزنههای آن، شدت شعله، سرعت حرکت مشعل، شکل و ابعاد تیر ضروری می باشد. در پیشینه پژوهشی، کمتر گزارشی در این زمینه یافت می شود. همچنین در حین گرمایش، قیدگذاری روی تیر و اعمال و یا عدم اعمال بار خارجی و مقدار آنها تصریح نشدهاند. از این رو، در این تحقیق سرعت و مسیر حرکت مشعل، ابعاد منطقه گرمایش و چگونگی اعمال قیود تکیه گاهی به عنوان متغیرهای مؤثر بر صافکاری فرض شدند و در مورد یک تیر فولادی تحت آسیب الگوی ۲ مورد بررسی قرار گرفتند. در این روش مطابق شکل ۲ (الف)، ابتدا رأس مثلث حرارت داده می شود. همانطور که مشعل به صورت رفت و برگشت حرکت داده می شود طول پهنه جاروب افزایش یافته و یک ناحیه ی حرارت دیدهی مثلثی ایجاد می شود. الگوی گرمایش نواری طبق شکل ۲ (ب)، شامل مسیرهای متوالی مشعل است که به صورت رفت و برگشت روی یک سطح مستطیلی حرکت مارپیچی دارد.

۲- مدلسازی و حل عددی

در این تحقیق از روش شبیهسازی المان محدود برای تحلیل انتقال حرارت و تغییر شکل سازهای در فرآیند صافکاری حرارتی استفاده میشود. حداکثر درجه حرارت توصیه شده توسط محققان برای اکثر فولادها به جز فولاد با استحکام بالا و سختکاری شده، ۵۰ ۶۵۰ است [۲ و ۳]. در این تحقیق، مشعل از نوع تک شعلهی اکسی استیلنی که عمومیترین منبع حرارتدهی در این فرآیند است انتخاب گردید. در این حالت میتوان برای مدلسازی شار حرارت ورودی از توزیع گوسی نرمال مطابق شکل۵ استفاده نمود. چگالی جریان حرارت، حداکثر مقدار خود (*q_{max})* را در محور شعله داشته و همراه با افزایش فاصله از محور کاهش مییابد. میتوان فرض کرد شار حرارت ورودی در هر نقطه از فصل مشترک شعله با سطح قطعه کار به فاصله *r* از مرکز شعله به صورت زیر توصیف میشود [۱۰]:

شکل۵ : توزیع چگالی جریان حرارت ورودی به سطح قطعه کار [۱۰].

$$\dot{q}(r) = q_{max} \times e^{-\gamma r^{\rm Y}} \tag{1}$$

ارتباط بین حداکثر شار در مرکز شعله با متغیرهای شعله، یعنی توان مؤثر[†](q_{eff}) و ضریب تمرکز شعله (*n)* عبارت است از:

$$q_{max} = q_{eff} \times \gamma/\pi \tag{(7)}$$

ضریب تمرکز، مستقیماً به شعاع منبع حرارت^۵ (مثلاً _{۲۰۰}۵) به وسیله رابطه زیر مرتبط میشود:

$$r_{\cdot,\cdot}\circ = \sqrt{\Gamma/\gamma} \iff \gamma = \Gamma/r_{\cdot,\cdot}^{\tau}\circ \tag{(T)}$$

شعاع منبع حرارت، محدودهای را نشان میدهد که در آن ۹۰٪ جریان حرارت گسترده شده است.

نشریه علمی - پژوهشی مهندسی سازه و ساخت، دوره 6، شماره 4، سال ۱۳۹۸، صفحه ۳۸ تا ۵۴

⁴ Effective Heat Input

⁵ Radius of heat source

شرایط مرزی حرارتی از نوع همرفت آزاد با ضریبی برابر با ۱۰*W/m²°K* [۱۱] و دمای هوا برابر با ۲۵°C فرض شدند. همچنین، ضریب تابش برای تیر فولادی برابر با ۱/۷ و ثابت بولتزمن برابر با ۲^۰/[×] ۱۰*W/m²*^۸ در نظر گرفته شد[۱۲]. برای تعیین بهترین شرایط گرمایش، لحاظ ۶۰٪ از حداکثر چگالی جریان حرارتی، انتخاب مناسبی برای دستیابی به محدوده حرارتدهی2°۶۵۰ بود[۱۰]. در این حالت با در نظر گرفتن شعاع شعله برابر با ۳۲/۴ میلیمتر، ضریب تمرکز آن برابر خواهد بود با:

$$q_{max} = \cdot \cdot \cdot \times r \cdot \cdot \wedge = \cdot \cdot \cdot r J / mm^{r} \cdot s$$
$$\gamma = r / r^{r} = \cdot \cdot \cdot r mm^{-r}$$

با توجه به مقدار حداکثر شار در مرکز شعله می توان مقدار توان مؤثر شعله را نیز به دست آورد:

$$q_{eff} = q_{max} \times \pi \times r^{\tau} / \tau = \tau \cdot 99.4 J/s \tag{(f)}$$

برای شبیه سازی، بر حسب پیشنهاد کارفرما یک تیر فولادی با مقطع I- شکل از جنس 5t37-2 مطابق استاندارد DIN 17100 انتخاب گردید (شکل۶).

شکل۶: نمونهای از شکل و مشخصات سطح مقطع تیر I- شکل مورد مطالعه [۱۳].

خواص حرارتی و مکانیکی فولاد مورد مطالعه شامل هدایت ویژه حرارتی، حرارت مخصوص، تنش تسلیم، مدول مماسی، مدول الاستیک و نسبت پوآسون طبق شکل۷، به صورت تابع درجه حرارت در نظر گرفته شد.

برای سادهسازی تحلیل، ابعاد تیر با حذف گوشههای گرد^۶ مطابق جدول ۱ در نظر گرفته شد. همچنین، برای کاهش زمان شبیهسازیها تیری به طول ۰/۵m مدلسازی و تحلیل شد. بنا به فرض توزیع درجه حرارت و تغییر شکل روی نمونه کوچک را میتوان به

نمونههای اصلی تعمیم داد. از آنجایی که ابعاد منطقه گرمایش مثلثی تابعی از زاویه مثلث است بخشی از تیر، تحت این نوع گرمایش با زوایای۲۰، ۳۰، ۴۵ و۶۰ درجه و با عمق کامل^۷ روی جان و به دنبال آن گرمایش نواری روی بال فوقانی مورد تحلیل عددی قرار گرفت. هدف اصلی از این تحلیلها، مطالعه تأثیر زاویه گرمایش مثلثی بر میزان دوران پلاستیک^۸ تیر است. ابعاد مثلثها در شکل۸ نشان داده شده است.

جدول۱ : ابعاد مقطع تير انتخاب شده [16].								
IPE 160	Beam	Web	Web Flange					
	Depth (d)	Thickness / t _w	Width / b _f	Thickness / t _f				
mm	18.	۵	٨٢	۷/۴				

شكل ٨: ابعاد سطوح گرمایش مثلثی.

در شبیه سازی هایی که در محیط نرم افزار ANSYS انجام گرفت از المان های SOLID226 و SURF152 استفاده شد. المان SOLID226، یک المان سه بعدی بیست گرهی با حداکثر پنج درجه آزادی در هر گره میباشد. المان SURF152 نیز یک المان سه بعدی با اثر سطحی حرارتی است. المان فوق توسط چهار الی ده گره تعریف می گردد. مدل المان محدود، طبق شکل ۹، از ۱۲۲۸۶ المان و ۶۸۸۳۴ گره تشکیل شده است. چون گرادیان شار حرارت ورودی و درجه حرارت در مواضع گرمکاری زیاد است شبکهبندی این نواحی ریزتر از سایر نقاط در نظر گرفته شد. پس از اتمام گرمایش سطح مثلثی، نوار بال فوقانی که عرض اَن برابر قاعده مثلث است در راستای عرضی بال حرارتدهی شد. از این ترکیب حرارتدهی به منظور ترمیم آسیب محور قوی (S) استفاده می شود.

شکل ۹ : مدل شبکه بندی تیر.

نشریه علمی - پژوهشی مهندسی سازه و ساخت، دوره 6، شماره 4، سال ۱۳۹۸، صفحه ۳۸ تا ۵۴

Full Depth
Plastic Rotation

در این مطالعه، بنا به فرض هیچ نیرو یا ممان خارجی به تیر وارد نمیشود. به این ترتیب شرایط مرزی مکانیکی، شرایط تکیهگاهی است که حرکت تیر فولادی تحت آن، مهار میشود. چون منبع حرارت متحرک است در نتیجه بارگذاری با زمان متغیر بوده و به دلیل عدم تقارن بارگذاری، نمیتوان از نصف یا ربع تیر برای شبیهسازی استفاده کرد.

۳- نتایج و بحث

برای مطالعه نقش سرعت مشعل در توزیع درجه حرارت و نیز پیدا کردن سرعت بهینه، طبق شکل ۱۰ دو گره مرکزی به نامهای A و B به ترتیب در وجوه گرمایش مثلثی روی جان و گرمایش نواری روی بال انتخاب شدند تا تغییرات درجه حرارت و نیز سایر سنجشها در آنها انجام شود. در اولین شبیهسازی برای گرمکاری نواری روی بال فوقانی تیر، از الگوی شکل ۱۱(ج) استفاده شد.

شکل۱۰ : نقاط منتخب A و B روی جان و بال تیر.

شکل۱۱ : نمایی از الگوهای گرمایش نواری روی بال تیر [۱].

شکل ۱۲، توزیع درجه حرارت در نقاط A و B در لحظات مختلف گرمکاری تیر را نشان میدهد. در این شکل منحنی رسم شده با خطنقطه نشان میدهد تا لحظه t=۲۹/۷۶ sec، پس از شروع گرمایش نواری در بال فوقانی، درجه حرارت نقطه B، همچنان در حد دمای اتاق است ولی بعد از آن، شروع به افزایش خواهد کرد. حداکثر دمای C° ۵۹۶ در این نقطه در لحظه t=۱۵۶ sec، از شروع گرمایش به دست آمد. پس از عبور شعله از نقطه B درجه حرارت این نقطه روند کاهشی دارد.

شکل۱۲ : منحنی دما- زمان در نقاط A و B به ازای سرعت ۵mm/s و حرکت طولی مشعل طبق شکل ۱۱ج در گرمایش نواری.

در تحلیل دوم، تاثیر گرمایش نواری با الگوی حرکتی شکل۱۱(ب) نیز مورد مطالعه قرار گرفت. درجدول۲ درجه حرارتهای بیشینهی نقطه B به ازای سرعتهای مختلف مشعل ذکر شده است. همانگونه که اتظار میرفت گرمکاری نواری در این حالت، مقادیر متفاوتی برای درجه حرارت در نقطه B ارائه داد که با توجه به درجه حرارت بیشینه توصیه شده، سرعت ۵mm/sec سرعت مناسبی میباشد.

ن الگوی شک	یر حرکت تحت	ی تیر با مس	ه در سطح بالای	رجه حرارت بیشین
۶	۵	۴	٣/۵	سرعت، mm/s
081/890	850/510	۷۱۲/۸	V80/VTT	دما، C°

در شکل ۱۳ اختلاف بازه دمایی ناشی از یک چرخه حرارتدهی بال تیر، با الگوهای گرمایش نواری طولی و عرضی تحت سرعتهای یکسان نشان داده شده است. در هر دو حالت تقریباً ۵۰ sec پس از شروع گرمایش نواری، افزایش درجه حرارت تقریباً ناچیز بوده ولی پس از آن، شروع به افزایش کرده است. در منحنیهای این شکل ملاحظه میشود علی رغم وجود اختلاف زمانی و تا حدودی اختلاف درجه حرارت بیشینه به دلیل اختلاف طول مسیر طی شده تا رسیدن شعله به نقطه B، این تفاوتها چندان چشمگیر نخواهد بود.

شکل۱۳ : اختلاف در درجه حرارتهای بیشینه در نقطه B، از لحظه شروع گرمایش تا خاتمه آن برای مسیرهای مختلف مشعل با سرعت ۵.mm/s.

تغییرات درجه حرارت بیشینه به ازای سرعتهای مختلف مشعل در شکل۱۴ نشان داده شده است. ملاحظه می شود با افزایش سرعت و در نتیجه کاهش حرارت ورودی، از دمای بیشینه، کاسته می شود. با توجه به این که مناسب ترین محدوده ی درجه حرارت در صاف کاری حرارتی فولادها برابر با ۲۵۰٬۶۵ توصیه شده است از این شکل ها نتیجه شد که سرعت ۶۵۰ mm/sec برای گرمایش مثلثی (Sv) و سرعت ۵ mm/sec برای گرمایش نواری (sw) مناسب هستند.

شکل ۱۴ : نمودارهای تغییر بیشینه درجه حرارت مرکز سطح مثلثی و بال فوقانی به ازای سرعتهای مختلف حرکت مشعل.

برای بررسی اعتبار تحلیل انتقال حرارت عددی در این مطالعه، نتایج به دست آمده با دادههای گزارش شده در مرجع [۱۱] که در شکل ۱۵ آمده است مقایسه شدند. در مرجع مذکور از تیر IPE450 با گرید S235 و استحکام تسلیم ۳۳۸ MPa، به طول ۳۶ با گرمایش مثلثی و نواری در دو ناحیه مختلف از تیر استفاده شده است. این محققان اشاره صریحی به سرعتهای گرمایش و علت در نظر گرفتن حداکثر درجه حرارت برابر C° ۸۹۰ نکردهاند ولی، سرعت مشعل با لحاظ ابعاد تیر و زمان گرمایش برابر ۴/۶ mm/s تخمین زده شد. گرمایش مثلثی در این گزارش به صورت عمق کامل نبوده است بلکه تقریباً ۷۰٪ از پهنای جان، گرمکاری شده است که ابعاد آن در شکل ۱۶ آمده است. تیر IPE450 از نظر شکل مشابه شکل ۶ است و ابعاد آن طبق ابعاد مندرج در جدول۳ میباشد.

شکل ۱۶ : سطح گرمایش مثلثی در مرجع [۱۱].

شکل۱۵: منحنیهای گرمایش مثلثی و نواری در شبیهسازی صورت گرفته در این تحقیق و مطالعات در مرجع [11].

جدولm : ابعاد مقطع تير IPE450 [11].							
IPE	Beam	Web	Flange				
450	Depth (d)	Thickness / t _w	Width / b _f	Thickness , t _f			
mm	40.	٩/۴	۱۷۰	14/8			

در شکل ۱۵ مشاهده می شود رفتار منحنی های گرمایش مثلثی (منحنی خط پیوسته و منحنی خط نقطه) با یک اختلاف زمانی، تقریباً مشابهند. از طرفی، نوسانات موجود در منحنیهای دما- زمان روی بال (منحنی خطچین و منحنی خط دو نقطه) میتواند متأثر از اختلاف در مواردی از جمله ابعاد تیر به ویژه بال، شرایط شعله، سرعت و زمان حرارتدهی، و نحوه حرکت شعله در این مطالعه و گزارش[۱۱] باشد. لازم به ذکر است در مرجع [۱۱] بر عکس این مطالعه ابتدا بال و سپس جان تیر گرمکاری شده است.

برای بررسی تأثیر بزرگی زاویه گرمایش مثلثی، مدلی با زاویه ۴۵درجه تهیه و یک مرحله شبیهسازی با سرعتهای ترکیبی *۶ = S*v و S_w = ۵ میلیمتر بر ثانیه صورت گرفت. نتایج شبیهسازی با زاویه ۴۵ درجه در جدول۴ با نتایج مدل مثلث۳۰ درجه مقایسه شدهاند. به دلیل افزایش طول مسیر حرکت شعله در الگوی ۴۵ درجه، کل زمان گرمایش نیز به مقدار ۶۷/۳۲۶ sec افزایش یافت و به ۲۳۴/۶۱۲ رسید. بر اساس نتایج این شبیهسازی، ۴۵۰۰ ثانیه طول می کشد تا دمای جسم به دمای محیط (۲۵°C) برسد.

	در به عربرت در دو مدونه در در مولی عرب یس مدوی و روز یا				
 دمای نقطه B	دمای نقطه A	زاويه رأس مثلث			
 ۵۸۱/۰۳۹	888/54	۳۰ درجه			
 ۵۸۲/۷۹۴	YY 9/9 Y Y	۴۵ درجه			

جدول ۴ : درجه حرارت در نقاط منتخب در دو الگوی گرمایش مثلثی با زوایای ۳۰ و ۴۵ درجه.

برای بررسی تأثیر لحاظ کردن تبادل حرارت تیر با محیط از طریق تابش، در تحلیل حرارتی، نمونهای بدون در نظر گرفتن تابش برای مدل با زاویه مثلث برابر با ۴۵ درجه اجرا شد. نتیجه شبیهسازی، حدود ۷٪ افزایش درجه حرارت در نقاط منتخب A و B است. منحنی خطچین در شکل ۱۷ معرف فاز خنککاری بدون لحاظ کردن تابش میباشد.

شکل ۱۷ : اختلاف نمودار دما- زمان در الگوی گرمایش مثلثی ۴۵ درجه روی جان تیر ناشی از حذف تابش در شبیه سازی.

برای مطالعه تأثیر شرایط تکیهگاهی، ابتدا، فرآیند بر اساس تکیهگاه مفصلی در یک سمت و تکیهگاه غلتکی در سر دیگر تیر تحت بررسی قرار گرفت. مطابق شکل ۱۸به دلیل جا به جایی عرضی تیر روی محور Xها در قسمت تکیهگاه غلتکی و نهایتاً گردش تیر حول محور Yها نسبت به خطوط اولیه، امکان دستیابی به تغییر شکل مورد نظر و اخذ دوران پلاستیک میسر نشد.

به دلیل تغییر شکلهای ناخواسته زیاد، تکیهگاههای دو سر، یکسان و به نوع مفصلی تغییر داده شد. در این آزمون نیز تیر بر روی محور کها جا به جا شد (شکل ۱۹).

مجدداً با توجه به بررسی تغییر شکلها و نتایج به دست آمده، تکیهگاهها در دو سر پائینی تیر از نوع ثابت^۹ انتخاب شد و برای پیشگیری از کمانشهای عرضی، لبههای بالایی بال فوقانی در تمام گرههای مربوطه در راستاهای جانبی مقید شدند (شکل ۲۰). با توجه به موقعیت نوک مثلث در ناحیه جان، با شروع حرارتدهی رأس مثلث، طبق شکل ۲۱، به دلیل انبساط در این قسمت، کمی برآمدگی و جا به جایی به سمت پائین اتفاق افتاد. در ادامه، برآمدگی و انحراف بیشتری به وجود آمد و نواحی سرد مجاور حوزه گرمایش، مانع انبساط طولی شده و به خاطر همین مقاومت، ماده تمایل به افزایش برآمدگی و نهایتاً جریان پلاستیک دارد. ترکیب اثر بازدارندههای داخلی (نواحی سرد) و خارجی (تکیهگاهها) مانع انبساط طولی و مسبب ضخیم شدگی سطح مثلث بودهاند.

شکل۲۰ : اعمال تکیهگاه ثابت در لبه پایینی مدل به همراه بازدارندههای کنترل کننده بال 🦳 شکل۲۱: بر آمدگی بزرگ تر در جان و جا به جاییها در بال تحتانی. فوقانی.

همچنان که مشعل به سمت دهانه باز مثلث پیش میرود انحراف ناشی از انبساط به سمت بالا گرایش مییابد. این حالت تا زمانی که گرمکاری جان خاتمه یابد ادامه دارد تا به بیشترین حد خود برسد. پس از پایان گرمایش مثلثی، گرمایش نواری آغاز شده و تا خاتمه آن، تیر به بیشترین حد خود به سمت بالا منحرف میشود (شکل۲۲). علت استفاده از چنین الگویی به خاطر آن است که در حین فرآیند صافکاری حرارتی دهانه مثلث جمع شده و تمایل به کاهش انحنای آسیب دارد.

49

شکل۲۲: پایان حرارت دهی بخش نواری در بال فوقانی و خاتمه جا به جایی به سمت بالا در تیر.

با قطع گرمایش و تبادل حرارتی با محیط، انقباض در موضع گرمکاری شکل میگیرد که البته مقدار آن نسبت به حالت حرارتدهی کمی بیشتر خواهد بود و سازه به سمت پائین منحرف میشود (شکل۲۳).

شکل ۲۳ : تغییر شکل نهایی در یک نمونه از مدل شبیهسازی شده.

حداکثر کرنش پلاستیک به وجود آمده در گرمایش مثلثی در نقطه منتخب A، ۶۷/٪۱ است که پس از ۶۶ ثانیه از شروع گرمایش ایجاد می شود. کرنش پلاستیک معادل در نقطه B از منطقه گرمایش نواری، پس از ۱۴۳ ثانیه در فاز گرمایش، ۱۹۶۶۰٪ و پس از مدت ۱۶۲۰ ثانیه از شروع فاز خنک کاری ۱۰٬۱۰٪ می باشد (شکل۲۴). ملاحظه می شود که کرنش ها را می توان در محدوده کوچک فرض کرد.

با توجه به کوچک بودن سطح گرمایش مثلثی در زاویه ۲۰ درجه و پایان حرارتدهی در مدت زمان کوتاهتر، سرعت ۵mm/s برای گرمایش مثلثی(Sv) و سرعت ۴mm/s برای گرمایش نواری (Sw) در نظر گرفته شدند. حداکثر درجه حرارت به دست آمده در گره منتخب A، ۵۵۱°C و در نقطه B، ۵°۶۰۶ بود. در این مدل زمان لازم برای رسیدن به دمای اتاق در فاز خنککاری ۴۵۰۰ ثانیه برآورد شد. برای محاسبه دوران پلاستیک تیر در این جا، طبق شکل ۲۵، دو گره در بالاترین و پائینترین نقاط مقطع به نامهای به ترتیب C و D انتخاب شد و سپس از رابطه مثلثاتی (۵)، زاویه ی دوران پلاستیک محاسبه گردید:

10 Cooling Phase

شکل۲۵ : نقاط منتخب C و D جهت بررسی دوران پلاستیک.

$$\varphi_p = tg^{-1} \frac{U_Z}{U_Y} rad \tag{(a)}$$

که در آن U_Z و V جا به جایی گره C نسبت به گره ثابت D در راستاهای به ترتیب Z و Y هستند. این حالت، زاویه دوران پلاستیک برای شبیه سازی انجام شده، ۰/۹۳۱۸ میلی رادیان محاسبه گردید (شکل۲۶).

شکل۲۶ : خطوط خطچین نشان دهنده امتداد زاویه دوران پلاستیک هستند.

برای بررسی اعتبار نتایج شبیهسازی سازهای، میتوان به نتایج مطالعات آونت و همکاران [۱] اشاره نمود. در این مرجع برای محاسبه زاویه دوران پلاستیک، رابطه (۶) به شرح زیر، پیشنهاد شده است:

$$\varphi_p = F_l \times F_s \times F_a \times \varphi_b \tag{9}$$

که در آن φ_b متغیردوران پلاستیک پایه ^{۱۱}، F_l ، ضریب نیروی بالابرنده ^{۱۲}، F_s ، ضریب شکل^{۱۳} و F_a ، ضریب تنش^{۱۴} هستند. آونت و همکاران در مرجع دیگری[۱۶] متغیر دوران پلاستیک پایه و ضریب نیروی بالابرنده را برای یک ورق مستطیلی به شرح زیر استخراج کردند: $\varphi_b = \cdot \cdot \cdot i \pi \theta / \pi$ (۸)

که در آن θ ، زاویه رأس مثلث، M_j ممان در مثلث ناشی از نیروهای بالابرنده که تمایل به بستن مثلث دارد و M_p ، ظرفیت ممان پلاستیک مقطع هستند. با توجه به این که در این مطالعه از هیچ نیروی بالابرندهای در فرآیند استفاده نشده است لذا، نسبت بار بالابرنده برابر با صفر منظور گردید. یعنی: • = M_j/M_p

¹¹ Basic Plastic Rotation Factor

¹² Jacking Load Factor

¹³ Form Factor

¹⁴ Stress Factor

بر اساس رابطه (۶)، در حالت گرمایش مثلثی با زاویه ۲۰ درجه، دوران پلاستیک پایه و ضریب شکل به ترتیب برابر با ۱/۲۰۶ میلی ادیان و ۱/۲۸۲ بر آورد شدند. ضرایب نیروی بالابرنده و تنش، از مرجع فوق الذکر در صورت عدم اعمال نیروی بالابرنده و گشتاور خارجی به ترتیب برابر ۲/۶ و ۱ به دست آمدند. به این ترتیب با جایگذاری مقادیر بالا در رابطه (۶)، مقدار زاویه دوران پلاستیک برابر ۱/۳۱۲ میلی رادیان تخمین زده شد. این مقدار دوران در مقایسه با مقدار محاسباتی در این مطالعه (۰/۹۳۱۸ mrad) حدوداً

علاوه بر شبیهسازی گرمایش مثلثی با زاویه ۲۰ درجه، شبیهسازیهای دیگری تحت زوایای ۳۰، ۴۵ و ۶۰ درجه نیز انجام گرفتند. در این شبیهسازیها، سرعتهای _Sv و _WS یکسان و یا متفاوت، یک بار با اعمال قید بازدارنده و بار دیگر بدون آن در نظر گرفته شد. همچنین، از دو مسیر حرکت مختلف برای مشعل روی بال تیر شامل مسیر طولی (شکل ۱۱ج) و مسیر عرضی (شکل ۱۱ب) استفاده گردید. زوایای دوران پلاستیک محاسباتی در این تحقیق و مقدار به دست آمده از رابطه (۶) در جدول ۵ گزارش شدهاند. از مقادیر مربوط به زوایای دوران محاسباتی ملاحظه میشود بدون اعمال قید بازدارنده در لبه بالایی تیر، به دلیل آزادی تغییر شکل عرضی تیر (حرکت در راستای محور ضعیف) دوران کم شده و تغییرشکل ناخواسته ایجاد گردیده است که موجب عدم توفیق فرآیند در صاف کاری تیر در راستای محور قوی خواهد شد. از طرف دیگر، میزان اختلاف درصد خطا نیز به شدت افزایش خواهد یافت. در شکل ۲۲، به صورت گرافیکی این تغییر شکل جانبی نشان داده شده است.

خطا ٪	دوران پلاستیک تجربی [۱] (mrad)	دوران پلاستیک تحلیلی (mrad)	دمای نقطه B (°C)	A دمای نقطه (°C)	اعمال بازدارنده بال فوقانی	مسیر حرکت مشعل در بال	Sw -Sv	زاويه رأس مثلث
۲۸/۹۷	1/312	•/9318	۶۰۲/۳	۵۵۱/۲	بله	طولى	۵-۴	۲.
۱٩/۳۵	1/988	١/۵٨٣	۵۹۲/۱	&V9/V	بله	"	۵-۶	٣٠
۲٩/٨	"	١/٣٧٨	818/8	۶۹۳/۵	"	عرضى	۵-۶	٣٠
٧٠	۲/۹۲۶	•/XYY	۵۱۹/۵	۷۸۲/۵	خير	"	۶-۶	۴۵
۳۰/۱۷	"	۲/۰۴۳	۵٩۶/۳	۸۵۶/۸	بله	"	۵-۶	۴۵
148/49	۳/٨۶٧	1/7•7	۵۰۰/۷	۵۵۸/۵	خير	"	۶-۶	۶.
۲۵/۹۸	"	۲/٨۶٢	808/5	۷۴۶/۳	بله	"	۵-۶	۶.

جدول۵: نتایج کلی بدون اعمال بار خمشی به تیر.

شکل۲۷ : وضعیت جا به جاییها در راستای محور Xها (محور ضعیف) در صورت عدم اعمال قیود بازدارنده در لبهٔ بالایی تیر.

با رسم منحنی دوران پلاستیک به ازای زاویه گرمایش مثلثی، نمودار شکل۲۸ بدست آمد. در این نمودار که نتایج شبیهسازی و تئوری این تحقیق با نتایج تجربی و تئوری [۱] برای دمای گرمکاری ۲۰۵۰ و با فرض نیروی خارجی صفر است روند مشابهی در منحنیهای مربوط به مقاطع مختلف ملاحظه میشود و اعتبار کیفی روش به کار رفته در این تحقیق را نشان میدهد. مطابق شکل۲۸ منحنی رسم شده با خط پیوستهٔ پهن، حاصل شبیهسازیهای انجام شده در این تحقیق است. همان طور که قبلاً اشاره شد این منحنی برای یک تیر I- شکل برای خمش حول محور قوی آن به دست آمده است. از جایگذاری متغیرهای بکار رفته در این شبیهسازیها در رابطه تجربی (۶) از مرجع [۱]، منحنی خطچین نتیجه میشودکه زاویه دوران بیشتری نسبت به نتایج روش عددی پیشبینی میکند لیکن گرایش هر دو منحنی یکسان است.

شکل۲۸ : زاویه دوران پلاستیک به ازای زاویه گرمایش مثلثی.

منحنی خط نقطه نتایج تجربی برای آسیب ضعیف یک تیر و منحنی خط دو نقطه نتایج تجربی برای یک ناودانی با آسیب قوی را نشان میدهند. بدیهی است زاویه دوران حول محور ضعیف بیش از مقدار مشابه برای محور قوی است.

۴- جمع بندی و نتیجهگیری

مؤلفان در این مقاله ضمن معرفی فرآیند صاف کاری حرارتی، به مطالعه عددی تغییر شکلهای ترمو الاستیک پلاستیک یک نمونه از تیرهای ساختمانی پرداختهاند. فرض بر این بوده است که میزان خمش این نمونه مستقیم از تیر در مقیاس کوچکتر، قابل تعمیم و برهم نهی در حالت صاف کاری تیرهای بزرگتر و گرمایش چند نقطهای خواهد بود. برای این منظور از روش المان محدود و نرمافزار ANSYS نسخه ۲۰۱۶ استفاده شده و خم کاری تیر حول محور قوی آن مورد مطالعه قرار گرفته است. فرض شده است برای تسریع عملیات و یا تقویت بارگذاری لازم از نیرو و یا گشتاور خارجی استفاده نمیشود که به این ترتیب سهم تغییر شکل خالص حرارتی قابل ارزیابی است. برای خم کاری در این حالت، یک مرحله گرمایش مثلثی شکل روی جان تیر بهمراه گرمایش نواری ثانوی روی بال فوقانی آن اعمال گردیده است. گرمایش مثلثی در جان اصطلاحاً به عمق کامل در نظر گرفته شده که شامل ارتفاع کامل جان تیر میشود. منبع حرارت، از نوع مشعل اکسی استیلن فرض شده است که شار حرارت شعله تولیدی آن قابل مدلسازی با توزیع نرمال گوسی می میشد. شاخصهای شعله بر اساس مطالعات قبلی مؤلفان [۱۰] تعیین گردیدهاند. برای تعیین سرعت حرکت مشعل، از معیار بیشینه دمای تجربی توصیه شده از طرف سایر محققان استفاده شده است که شار حرارت شعله تولیدی آن قابل مدلسازی با توزیع نرمال گوسی می باشد. شاخصهای شای بر مشعل اکسی استیلن فرض شده است که شار حرارت شعله تولیدی آن قابل مدل از مناع کامل جان تیر می شود. منبع حرارت، از نوع مشعل اکسی استیلن فرض شده است که شار حرارت شعله تولیدی آن قابل مدل سازی با توزیع نرمال گوسی می باشد. شاخصهای شعله بر سایر محققان استفاده شده است که شار حرارت شعله تولیدی آن قابل مدل هازی با توزیع نرمال گوسی می باشد. شاخصهای شعله بر

از تحلیلهای سازهای معلوم شد گرچه اعمال نیروهای بالابرنده بر میزان ترمیم مؤثرند سهم تغییر شکل حرارتی خالص نیز مقدار قابل ملاحظهای است. همچنین اعمال قید بازدارندگی در لبههای طولی بال فوقانی و تکیهگاههای ثابت در لبههای پائینی ضروری است تا صاف کاری حول محور قوی بدون تغییر شکلهای ناخواسته جانبی انجام بگیرد. اعمال قید بازدارندگی در لبههای طولی بال فوقانی خطای کمتری را ایجاد خواهد کرد. در شرایط در نظر گرفته شده کرنش معادل پلاستیک در محدوده کرنشهای کوچک بودند. همچنین اکثر کرنشهای پلاستیک در ناحیه مثلثی رخ دادند. همان طور که انتظار میرفت با افزایش زاویه مثلث و در نتیجه ابعاد منطقه گرمکاری، میزان دوران پلاستیک تیر هم افزایش یافت.

از آنجائی که به کلیه متغیرها و شرایط فرآیند در گزارشهای تجربی قبلی دسترسی نبود ضمن انتخاب نمونه کاربردی کارفرما در این تحقیق، مقایسههای انجام گرفته مؤید همخوانی نتایج محاسباتی با تجربی بودند. از روش به کار رفته در این تحقیق میتوان در تعیین متغیرهای شعله و سرعت مشعل در نواحی مختلف گرمایش استفاده کرد.

مراجع

[1] Avent, R. R., Mukai, D. J. and Robinson, P. F. (2000). Heat straightening rolled shapes. *Journal of Structural Engineering*, 126 (7), 755-763.

[2] Avent, R. R. and Mukai, D. J. (2001). What you should know about heat straightening repair of damaged steel. *Engineering Journal-American Institute of Steel Construction INC*, 38 (1), 27-49.

[3] Avent, R. R., Mukai, D. J. and Heymsfield, E. (2001). Repair of localized damage in steel by heat straightening. *Journal of Structural Engineering*, 127 (10), 1121-1128.

[4] Avent, R. and Mukai, D. (1999). *Fundamental concepts of heat-straightening repair for damaged steel bridges*. Transportation Research Record, No. 1680, Transportation Research Board, Washington, DC, 47-54.

[5] Avent, R. R., Mukai, D. J. and Robinson, P. F. (2000). Effect of heat straightening on material properties of steel. *Journal of Materials in Civil Engineering*, 12 (3), 188-195.

[6] Sharma, M. (2005). *Behavior of heat straightened plates bent along the minor axis*. Master degree of Civil Engineering. Louisiana State University.

[7] Kowalkowski, K. and Varma, A. (2007). Effects of Multiple Damage-Heat Straightening Repairs on Steel Beams. *Transportation Research Record, Journal of the Transportation Research Board*, Issue 2028, 67-77.

[8] Fong, N., Gracie, R. and Walbridge, S. (2014). *Finite Element Analysis of Structural Steel Impact Damage and Heat Straightening*. Available at: <u>http://conf.tac-atc.ca/.</u>

[9] Avent, R. R., Mukai, D. J. and Robinson, P. F. (2001). Residual stresses in heat-straightened steel members. *Journal of materials in civil engineering*, 13 (1), 18-25.

[10] Hemmati, S. J. and Shin, J. G. (2007). Estimation of flame parameters for flame bending process. *International Journal of Machine Tools and Manufacture*, 47 (5), 799-804.

[11] Schäfer, D., Rinaldi, V., Beg, D., Može, P., Lacalle, R., Portilla, J., Ferreño, D., Álvarez, J.A., Willms, R. and Schütz, J. (2012). *Optimisation and Improvement of the Flame straightening Process (Optistraight)*. Bruxelles: Euopean Commission. Available at: http://ec.europa.eu/research/rtdinfo.html.

[12] Iordachescu, M., Ruiz Hervías, J., Iordachescu, D., Valiente Cancho, A. and Caballero, L. (2010). Thermal Influence of Welding Process on Strength Overmatching of Thin Dissimilar Sheets Joints. In: *Proceeding of CIFIE 2010, Iberian conference on Fracture and Structural integrity*, Available at: http://oa.upm.es/9195.

[13] eFunda, (2017). *Steel Wide Flange I-Beams*. Available at: https://www.efunda.com/math/areas/RolledSteelBeamsW. cfm.

[14] Fadaei, A. and Mokhtari, H. (2015). Finite Element Modeling and Experimental Study of Residual Stresses in Repair Butt Weld of ST-37 Plates. *Iranian Journal of Science and Technology*. Transactions of Mechanical Engineering, 39 (M2), 291-307.

[15] Staticstools, (2017). Section properties - Section ipe160. Available at: https://www.staticstools.eu/en/profile-ipe/ipe160.

[16] Avent, R. R., Mukai, D. J., Robinson, P. F. and Boudreaux, R. J. (2000). Heat Straightening Damaged Steel plate Elements. *Journal of Structural Engineering*, 126 (7), 747-754.